

KONTROLA WYWOZU DÓBR KULTURY Z UKRAINY

ZBIÓR PRZEPISÓW PRAWNYCH

KONTROLA WYWOZU DÓBR KULTURY Z UKRAINY

ZBIÓR PRZEPISÓW PRAWNYCH

dr Marta Adamiv
dr Żaneta Gwardzińska-Chowaniec

**Centrum Pomocy
dla Kultury na Ukrainie**

Polish Support Center
for Culture in Ukraine

**Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego**

**Narodowy
Instytut
Dziedzictwa**

60

LAT MISJI

Wywóz dóbr kultury z Ukrainy
Zbiór przepisów prawnych

dr Marta Adamiv
dr Żaneta Gwardzińska-Chowaniec

Zdjęcie na okładce: Yuriy Veres

Projekt graficzny okładki i skład: Ewa Krzak

© **Narodowy Instytut Dziedzictwa, 2022**

ISBN 978-83-67381-01-7

dr hab. Katarzyna Zalańska
Dyrektor Narodowego Instytutu
Dziedzictwa

Szanowni Państwo,

wraz z końcem lutego 2022 r. problematyka międzynarodowego obrotu dobrami kultury, a w szczególności kontroli legalności przemieszczania dóbr kultury, nabrała nowego znaczenia. Agresja Rosji na Ukrainę sprawiła, że niektórzy specjaliści z zakresu ochrony dóbr kultury zaczęli nawet postulować ewakuację z terytorium Ukrainy jej dóbr kultury, zapominając przy tym, że Ukraina jest suwerennym państwem, regulującym całościowo kwestie przemieszczania i wywozu dóbr kultury poza granice kraju. Przepisy wywozowe zyskały na znaczeniu również wobec nowych wyzwań związanych z obowiązywaniem unijnych, a w konsekwencji krajowych regulacji dotyczących przywozu dóbr kultury. Tym samym znajomość ukraińskich przepisów regulujących międzynarodowy obrót dobrami kultury stała się kluczowa dla właściwego stosowania zarówno polskich przepisów, jak i innych państw członkowskich UE.

Jednym z zadań NID jest edukowanie o dziedzictwie, co związane jest także z edukacją prawniczą. Świadomość przepisów prawnych jest niezwykle ważnym elementem funkcjonowania systemu ochrony zabytków nie tylko na szczeblu krajowym

poszczególnych państw, lecz również międzynarodowym. Pamiętajmy, że Ukraina jest suwerennym państwem i nawet podczas trwającego konfliktu zbrojnego obowiązywać będziemy do przestrzegania i szanowania prawa wewnętrznego. Jednocześnie przepisy ukraińskie są kluczowe dla właściwego stosowania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/880 z dnia 17 kwietnia 2019 r. w sprawie wprowadzania i przywozu dóbr kultury, a w konsekwencji art. 108a ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Pamiętajmy, że wschodnia granica naszego kraju jest zarazem wschodnią granicą Unii Europejskiej, a więc przed Polską stoją nowe zadania, szczególne zadania związane z zapewnieniem bezpieczeństwa dziedzictwa kulturowego.

Mam nadzieję, że w lekturze niniejszego materiału odnajdą Państwo kompendium wiedzy z zakresu przepisów prawnych dotyczących kontroli wywozu dóbr kultury z Ukrainy. Liczymy, że będzie ono stanowiło wsparcie w codziennej działalności, w której mogą zetknąć się Państwo z ruchomymi dobrami kultury z terenu Ukrainy.

z wyrazami szacunku

Przedmowa

Oddając w Państwa ręce niniejszą broszurę, mamy nadzieję, że zapełni ona lukę w wiedzy z zakresu ukraińskich regulacji prawnych dotyczących wywozu dóbr kultury z Ukrainy. Jednocześnie musimy pamiętać, że na obszarze Unii Europejskiej nielegalny wwóz dóbr kultury jest penalizowany na podstawie rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/880 z dnia 17 kwietnia 2019 r. w sprawie wprowadzania i przywozu dóbr kultury. W Polsce, zgodnie z art. 108a ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami¹, osoba wprowadzająca na terytorium Polski dobro kultury określone w części A załącznika do rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/880 z dnia 17 kwietnia 2019 r. w sprawie wprowadzania i przywozu dóbr kultury², z terytorium państwa niebędącego członkiem Unii Europejskiej, w którym dobro kultury powstało lub zostało odkryte, z naruszeniem przepisów ustawowych lub wykonawczych tego państwa, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2. Taka konstrukcja prawna sprawia, że sprawca odpowiada dwukrotnie – za nielegalny wywóz dóbr kultury, według przepisów państwa pochodzenia dobra kultury oraz za nielegalny wwóz, według przepisów prawa krajowego państwa członkowskiego Unii Europejskiej.

1 Dz.U. z 2022 r., poz. 840.

2 Dz. Urz. UE L 151 z 07.06.2019, str. 1.

Procedura wywozu zabytków w prawie ukraińskim

Dziedzictwo kulturowe Ukrainy zgodnie z art. 54 Konstytucji Ukrainy z dnia 28 czerwca 1996 r. podlega ochronie prawnej. Państwo zapewnia zachowanie zabytków historycznych oraz innych obiektów stanowiących wartość kulturową, a ponadto podejmuje działania mające na celu powrót na Ukrainę dóbr kultury Narodu, które znajdują się poza granicami kraju.

Procedura wywozu zabytków z terytorium Ukrainy uregulowana została w ukraińskiej Ustawie z dnia 21 września 1999 r. № 1068-XIV o wywozie, przywozie i zwrocie dóbr kultury³ oraz w Ustawie z dnia 8 czerwca 2000 r. № 1805-III o ochronie dziedzictwa kulturowego⁴. W załączniku Nr 1 zawarty został słowniczek pojęć przyjętych przez ustawodawcę ukraińskiego w rzeczonych ustawach.

Ukraińska ustawa o wywozie, przywozie i zwrocie dóbr kultury nie dotyczy współczesnych pamiątek, dóbr kultury produkcji seryjnej i masowej, a zatem te rzeczy mogą być swobodnie wywożone za granicę.

Ponadto, dokonując analizy ukraińskiej ustawy o wywozie, przywozie i zwrocie dóbr kultury, możemy dokonać klasyfikacji dóbr kultury na **3 grupy**:

1. dobra kultury, których wywóz za granicę jest zabroniony;
2. dobra kultury, których wywóz za granicę jest ograniczony;
3. dobra kultury, które można swobodnie wywozić za granicę.

3 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1068-14#Text> , dalej: „ukraińska ustawa o wywozie, przywozie i zwrocie dóbr kultury”.

4 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1805-14#Text> .

Pierwszą grupę stanowią dobra kultury, których wywóz za granicę jest zabroniony. Zgodnie z art. 14 ukraińskiej ustawy o wywozie, przywozie i zwrocie dóbr kultury zabroniony jest wywóz z **Ukrainy**:

1. dóbr kultury wpisanych do Państwowego Rejestru Narodowego Dziedzictwa Kulturowego;
2. dóbr kultury ujętych w Narodowym Zbiorze Archiwalnym;
3. dóbr kultury wchodzących w skład Zbioru Muzealnego Ukrainy.

Szczegółowe informacje dotyczące powyższych grup dóbr kultury objętych zakazem wywozu zostały wyszczególnione w załączniku Nr 2.

W drugiej grupie odnajdujemy dobra kultury, których wywóz za granicę jest ograniczony. Ich wywóz jest ograniczony przez granicę celną Ukrainy, niemniej mogą być one wywożone za granicę wyłącznie po uzyskaniu zezwolenia Ministerstwa Kultury i Polityki Informacyjnej Ukrainy – centralnego organu wykonawczego realizującego politykę państwa w zakresie wywozu, przywozu i zwrotu dóbr kultury.

Zgodnie z ukraińskim prawem zezwolenie na wywóz dóbr kultury jest wydawane na podstawie:

1. wniosku o prawo do wywozu dóbr kultury;
2. dokumentu potwierdzającego własność dóbr kultury;
3. wyniku ekspertyzy państwowej.

Zgodnie z art. 15 ukraińskiej ustawy o wywozie, przywozie i zwrocie dóbr kultury **wniosek o prawo do wywozu dóbr kultury** do Ministerstwa Kultury i Polityki Informacyjnej Ukrainy składa właściciel lub osoba przez niego upoważniona najpóźniej na miesiąc przed datą wywozu.

Co więcej, ukraińska ustawa o wywozie, przywozie i zwrocie dóbr kultury wyszczególnia katalog celów, dla których dobra kultury mogą być czasowo wywożone za granicę. Zgodnie z art. 23 wspomnianej powyżej ustawy **czasowego wywozu dóbr kultury** mogą dokonać osoby fizyczne i prawne dla celów:

- organizacji wystaw;
- prowadzenia prac restauratorskich i badań naukowych;
- w związku z działalnością teatralną, koncertową i inną działalnością artystyczną;
- w innych przypadkach przewidzianych przez ukraińskie ustawodawstwo.

Do przedmiotowego wniosku należy dołączyć:

1. wynik ekspertyzy państwowej;
2. dokument potwierdzający prawo własności;
3. kopię umowy ze stroną przyjmującą w sprawie przeznaczenia, gwarancji przechowania i zwrotu dobra kultury w terminie określonym w umowie, poświadczoną przez urzędnika naczelnego organu wykonawczego realizującego politykę państwa w zakresie wywozu, przywozu i zwrotu dóbr kultury, lub poświadczoną notarialnie;
4. dokument ubezpieczenia czasowo wywiezionego dobra kultury, obejmujący wszystkie przypadki ryzyka ubezpieczeniowego lub dokument państwowych gwarancji pokrycia wszelkiego ryzyka finansowego, wystawiony przez państwo przyjmujące dobro kultury.

Należy podkreślić, że zarówno dobra kultury zgłoszone do wywozu (wywozu czasowego), jak i zwrócone po wywozie czasowym podlegają obowiązkowej ekspertyzie państwowej, zgodnie z art. 11 ukraińskiej ustawy o wywozie, przywozie i zwrocie dóbr kultury. Tryb przeprowadzania państwowej ekspertyzy dóbr kultury i wysokość opłaty za nią został zatwierdzony uchwałą Gabinetu Ministrów Ukrainy z dnia 26 sierpnia 2003 r. № 13435.

5 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1343-2003-n#Text> .

Państwową ekspertyzę dotyczącą wartości kulturowych mogą wydawać specjaliści instytucji eksperckich, których listę określa rozporządzenie Ministerstwa Kultury Ukrainy z dnia 31 marca 2017 r. № 2676. W celu przeprowadzenia ekspertyzy państwowej dóbr kultury instytucji eksperckiej należy dostarczyć:

- wniosek (z dokumentem tożsamości);
- dwie kolorowe fotografie obiektów o wymiarach 13×18 cm;
- obiekty zgłoszone do ekspertyzy.

Ekspertyzę opracowuje się w terminie 30 dni kalendarzowych. Jeżeli wynika z niej, **że obiekt nie ma wartości kulturowej**, wynik ekspertyzy przedstawia się funkcjonariuszowi celnemu w momencie zgłoszenia lub dołącza się do przesyłki. Jeżeli zaś z ekspertyzy wynika, **że obiekt stanowi wartość kulturową**, wówczas Ministerstwo Kultury i Polityki Informacyjnej Ukrainy wpisuje go do Państwowego Rejestru Narodowego Dziedzictwa Kulturowego.

Na wniosek właściciela dobra kultury lub osoby przez niego upoważnionej Ministerstwo Kultury i Polityki Informacyjnej Ukrainy podejmuje **decyzję o możliwości lub niemożności wywozu dobra kultury**. Właściciel dobra kultury lub osoba przez niego upoważniona jest powiadamiana na piśmie o podjętej decyzji w terminie miesiąca od dnia oficjalnego otrzymania wniosku.

W przypadku gdy Ministerstwo Kultury i Polityki Informacyjnej Ukrainy zadecyduje o możliwości wywozu (wywozu czasowego) dóbr kultury, to ich właścicielowi lub osobie przez niego upoważnionej wydawane jest standardowe zaświadczenie o prawie do wywozu (wywozu czasowego) dóbr kultury. Procedura o wydanie zaświadczenia o prawie do wywozu (wywozu czasowego) dobra kultury lub odmowy jego wydania, przerejestrowania, unieważnienia została uregulowana w uchwale Gabinetu Ministrów Ukrainy z dnia 25 listopada 2015 r. No 9637. Zaświadczenie o prawie wywozu (wywozu czasowego) dóbr kultury jest podstawą do dopuszczenia

6 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0529-17#Text>.

określonych w nim dóbr kultury poza obszar celny Ukrainy. **Wywóz dóbr kultury bez tego zaświadczenia jest zabroniony.**

Ministerstwo Kultury i Polityki Informacyjnej Ukrainy wprowadza do państwowego portalu internetowego „Jednolite okienko dla handlu międzynarodowego” poświadczane elektronicznym podpisem cyfrowym dokumenty elektroniczne, w tym wydane zaświadczenie o prawie do wywozu (wywozu czasowego) dóbr kultury. Zaświadczenie wprowadza się do systemu w dniu jego wydania.

Organy celne dokonują odpowiednich formalności celnych niezbędnych do dopuszczenia wywożonych dóbr kultury do właściwej procedury celnej oraz przekroczenia granicy celnej Ukrainy, w tym czasowo, na podstawie zaświadczenia uzyskanego od Ministerstwa Kultury i Polityki Informacyjnej Ukrainy, z wykorzystaniem mechanizmu „Jednolitego okienka” zgodnie z **Kodeksem celnym Ukrainy z dnia 13 marca 2012 r. Nr 4495-VI7.**

Przedmioty, które można swobodnie przemieszczać przez granicę państwa, nie wymagają żadnej ekspertyzy ani zezwoleń. Lista takich obiektów znajduje się w załączniku Nr 1 do Rozporządzenia Ministra Kultury Ukrainy z dnia 22 kwietnia 2002 r. Nr 25828, stanowiącym załącznik Nr 3 niniejszego opracowania.

7 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text> .

8 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0571-02#Text> .

Nielegalny wywóz dóbr kultury z Ukrainy

Zgodnie z art. 37 ukraińskiej ustawy o wywozie, przywozie i zwrocie dóbr kultury osoby winne naruszenia ukraińskiego ustawodawstwa w zakresie wywozu, przywozu i zwrotu dóbr kultury ponoszą odpowiedzialność zgodnie z prawem Ukrainy.

Zgodnie z art. 201 Kodeksu karnego Ukrainy z dnia 5 kwietnia 2001 r. Nr 2341-III9 **przemyt**, czyli przemieszczanie przez granicę celną Ukrainy poza kontrolą celną lub ukrycie przed kontrolą celną dóbr kultury podlega **karze pozbawienia wolności od 3 do 7 lat**. Ten sam czyn popełniony umyślnie lub przez osobę uprzednio skazaną za przestępstwo na podstawie art. 201 Kodeksu karnego Ukrainy lub przez funkcjonariusza zajmującego stanowisko służbowe – podlega **karze pozbawienia wolności od 5 do 12 lat z konfiskatą mienia**.

Nielegalny wywóz dóbr kultury jest przestępstwem uregulowanym w art. 12 Kodeksu karnego Ukrainy i w zależności od stanu faktycznego może zostać zakwalifikowany jako lekkie, ciężkie lub szczególnie ciężkie przestępstwo, co związane jest z wymiarem kary pozbawienia wolności. Ponadto, zgodnie z art. 1 ukraińskiej ustawy o wywozie, przywozie i zwrocie dóbr kultury oraz art. 4 Kodeksu celnego Ukrainy, przedmiotem rzeczonoego przestępstwa są dobra kultury, czyli obiekty kultury materialnej i duchowej, które mają znaczenie artystyczne, historyczne, etnograficzne i naukowe oraz podlegają zabezpieczeniu, reprodukcji i ochronie zgodnie z ustawodawstwem Ukrainy (zob. Załącznik Nr 1).

Stosownie do dyspozycji art. 12 Kodeksu karnego Ukrainy **przestępstwem lekkim** jest czyn (działanie lub zaniechanie) przewidziany w Kodeksie karnym Ukrainy i penalizowany karą grzywny w wysokości do 10 000 UAH niepodlegających opodatkowaniu dochodów minimalnych lub karą pozbawienia wolności do **5 lat**. **Przestępstwem ciężkim** jest czyn (działanie lub zaniechanie) przewidziany w Kodeksie karnym Ukrainy zagrożony karą grzywny w wysokości do 25 000 UAH niepodlegających opodatko-

9 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> .

waniu dochodów minimalnych lub karą pozbawienia wolności do **10 lat**. **Szczególnie ciężkim przestępstwem** jest czyn (działanie lub zaniechanie) przewidziany w Kodeksie karnym Ukrainy zagrożony karą grzywny powyżej 25 000 UAH niepodlegających opodatkowaniu dochodów minimalnych, karą pozbawienia wolności **powyżej 10 lat lub karą dożywocia**.

Kodeks karny Ukrainy stanowi również w art. 2, że nie popełnienia przestępstwa, a tym samym nie może podlegać odpowiedzialności karnej osoba, **której wina nie została prawnie udowodniona prawomocnym wyrokiem**. Zgodnie z art. 4 Kodeksu karnego Ukrainy czasem popełnienia przestępstwa jest czas popełnienia przez osobę czynu zabronionego (w postaci działania lub zaniechania) pod groźbą kary.

Załącznik Nr 1

Zestawienie podstawowych pojęć użytych w ustawodawstwie ukraińskim

Pojęcie	Definicja
Ustawa Ukrainy o ochronie dziedzictwa kulturowego z dnia 8 czerwca 2000 r. № 1805-III10	
Dziedzictwo kulturowe	Zbiór obiektów dziedzictwa kulturowego odziedziczonych przez ludzkość po poprzednich pokoleniach.
Obiekt dziedzictwa kulturowego	Wyjątkowe miejsce, budynek (dzieło), zespół budynków (ansambl), ich części, powiązane z nimi obiekty ruchome, a także terytoria lub zbiorniki wodne (podwodne obiekty dziedzictwa kulturowego i archeologicznego), inne obiekty przyrodnicze, przyrodnicze i antropogeniczne lub stworzone przez człowieka, niezależnie od stanu zachowania, które przyniosły do naszych czasów wartość z punktu widzenia archeologicznego, estetycznego, etnologicznego, historycznego, architektonicznego, artystycznego lub naukowego i zachowały swoją autentyczność.
Zabytek dziedzictwa kulturowego (zabytek)	Obiekt dziedzictwa kulturowego, który jest wpisany do Państwowego Rejestru Zabytków Nieruchomych Ukrainy lub obiekt dziedzictwa kulturowego, który jest zarejestrowany zgodnie z ustawodawstwem obowiązującym przed wejściem w życie powyższej ustawy, w celu rozwiązania kwestii włączenia (niewłączenia) obiektów dziedzictwa kulturowego do Państwowego Rejestru Zabytków Nieruchomych Ukrainy.
Nieruchomy obiekt dziedzictwa kulturowego	Obiekt dziedzictwa kulturowego, którego nie można przenieść w inne miejsce bez utraty jego wartości z punktu widzenia archeologicznego, estetycznego, etnologicznego, historycznego, architektonicznego, artystycznego lub naukowego oraz przy zachowaniu jego autentyczności.
Obiekty ruchome związane z obiektami nieruchomymi dziedzictwa kulturowego	Elementy, grupy elementów obiektu dziedzictwa kulturowego, które mogą być od niego oddzielone, ale tworzą z nim całość, a których rozdzielenie doprowadzi do utraty wartości archeologicznych, estetycznych, etnologicznych, historycznych, architektonicznych, artystycznych, naukowych lub kulturowych obiektu.

10 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1805-14#Text> .

Rodzaje obiektów dziedzictwa kulturowego	<p>budynki (dzieła) – dzieła architektury i inżynierii, dzieła rzeźby monumentalnej i malarstwa monumentalnego, obiekty archeologiczne, jaskinie z dowodami życia ludzkiego, budynki lub ich pomieszczenia, które zachowały autentyczne dowody znaczących wydarzeń historycznych, życia i działalności sławnych osób;</p> <p>zespoły (ansamble) – określone topograficznie zbiory odrębnych lub połączonych obiektów dziedzictwa kulturowego;</p> <p>wyjątkowe miejsca – strefy lub krajobrazy, dzieła przyrodnicze i antropogeniczne, które przyniosły do naszych czasów wartość z archeologicznego, estetycznego, etnologicznego, historycznego, architektonicznego, artystycznego lub naukowego punktu widzenia;</p> <p>obiekty archeologiczne – pozostałości życia ludzkiego (nieruchome obiekty dziedzictwa kulturowego: kopce, kurhany, pozostałości dawnych osad, stanowisk, fortyfikacji, obozów wojskowych, przemysłów, urządzeń nawadniających, dróg, a także cmentarze, miejsca kultu i budowle, ich pozostałości lub ruiny oraz megality, jaskinie, obrazy skalne, obszary historycznych warstw kulturowych, pola dawnych bitew i związane z nimi obiekty ruchome), które znajdują się pod powierzchnią ziemi oraz pod wodą i są niepodważalnym źródłem informacji o pochodzeniu i rozwoju cywilizacji;</p> <p>obiekty historyczne – domy, budynki, ich zespoły (ansamble), oddzielne pochówki i nekropolie, miejsca masowego pochówku zmarłych i zmarłych żołnierzy (w tym cudzoziemców) poległych w wojnach w wyniku deportacji i represji politycznych na Ukrainie, miejsca na polach bitew, miejsca zatonięcia statków wojennych, morskich i rzecznych, w tym pozostałości sprzętu wojskowego, broni, amunicji itp., wyjątkowe miejsca związane z ważnymi wydarzeniami historycznymi, życiem i działalnością znanych ludzi, kulturą i życiem różnych narodów;</p> <p>obiekty sztuki monumentalnej – dzieła sztuki: zarówno samodzielne (indywidualne), jak i związane z zabytkami architektonicznymi, archeologicznymi lub innymi, albo utworzone przez nie zespoły (ansamble);</p> <p>obiekty architektury – pojedyncze budowle, obiekty architektoniczne zachowane w całości lub częściowo w stanie autentycznym i charakteryzujące się odmiennością określonej kultury, epoki, stylów, tradycji, technologii budowlanych lub będące dziełami znanych autorów;</p>
--	--

Rodzaje obiektów dziedzictwa kulturowego

obiekty urbanistyczne – historycznie ukształtowane centra osadnicze, ulice, kwartały, place, zespoły (ansamble) z zachowaną strukturą planistyczną i przestrzenną oraz obiekty zabytkowe, w tym także krajobrazowe, pozostałości dawnego planowania i budownictwa, będące nośnikami pewnych idei urbanistycznych;

obiekty sztuki krajobrazu – połączenie budownictwa parkowego z krajobrazami naturalnymi lub sztucznymi;

krajobraz – obszary przyrodnicze o wartości historycznej;

obiekty nauki i techniki – unikatowe obiekty przemysłowe, produkcyjne, badawczo-produkcyjne, inżynierskie, inżynierskie i transportowe, górnicze, które określają poziom rozwoju nauki i techniki danej epoki, wyznaczonych dziedzin nauki lub branż przemysłowych.

**Ustawa Ukrainy „O wywozie, przywozie i zwrocie dóbr kultury”
z dnia 21 września 1999 r. № 1068-XIV**

Dobra kultury	Obiekty kultury materialnej i duchowej o znaczeniu artystycznym, historycznym, etnograficznym i naukowym, podlegające zabezpieczeniu, reprodukcji i ochronie zgodnie z ustawodawstwem ukraińskim.
Wywóz dóbr kultury	Faktyczne przemieszczanie dóbr kultury przez osoby prawne lub fizyczne w dowolnym celu przez granicę celną Ukrainy bez obowiązku ich zwrotu na Ukrainę.
Czasowy wywóz dóbr kultury	Określone w umowie przemieszczanie dóbr kultury przez osoby prawne lub fizyczne w jakimkolwiek celu prawnym przez granicę celną Ukrainy z obowiązkiem ich zwrotu na Ukrainę w terminie przewidzianym w umowie.
Rodzaje dóbr kultury	<ul style="list-style-type: none">– oryginalne dzieła sztuki, grafiki i rzeźby, kompozycje artystyczne i montaż z dowolnych materiałów, dzieła sztuki zdobniczej i użytkowej oraz tradycyjnej sztuki ludowej;– przedmioty związane z wydarzeniami historycznymi, rozwojem społeczeństwa i państwa, historią nauki i kultury, a także z życiem i twórczością wybitnych postaci państwa, partiami politycznymi, organizacjami publicznymi i religijnymi, nauką, kulturą i sztuką;– obiekty o znaczeniu muzealnym znalezione podczas wykopalisk archeologicznych;– części składowe i fragmenty zabytków architektonicznych, historycznych, artystycznych oraz zabytków sztuki monumentalnej;– starożytne księgi i inne publikacje o wartości historycznej, artystycznej, naukowej i literackiej, pojedyncze lub w zbiorach;– rękopisy i inkunabuły, starodruki, dokumenty archiwalne, w tym dokumenty filmowe, fotograficzne i dźwiękowe, pojedyncze lub w zbiorach;– unikalne i rzadkie instrumenty muzyczne;– różne rodzaje broni o wartości artystycznej, historycznej, etnograficznej i naukowej;– rzadkie znaczki pocztowe, inne materiały filatelistyczne, pojedyncze lub w zbiorach;– rzadkie monety, orderzy, medale, pieczęcie i inne przedmioty kolekcjonerskie;– zbiory zoologiczne o wartości naukowej, kulturalnej, edukacyjnej, wychowawczej lub estetycznej;– rzadkie kolekcje oraz próbki flory i fauny, a także kolekcje i próbki mineralogiczne, anatomiczne i paleontologiczne.

Załącznik Nr 2

Dobra kultury objęte zakazem wywozu z terytorium Ukrainy

I. Dobra kultury wpisane do Państwowego Rejestru Narodowego Dziedzictwa Kulturowego

Zgodnie z uchwałą Gabinetu Ministrów Ukrainy z dnia 12 sierpnia 1992 r. Nr 466 w sprawie zatwierdzenia regulaminu o Państwowym Rejestrze Narodowego Dziedzictwa Kulturowego¹¹ **Państwowy Rejestr Narodowego Dziedzictwa Kulturowego** obejmuje:

- **zabytki historyczne**, tj. budynki, budowle, miejsca pamięci i obiekty związane z najważniejszymi wydarzeniami historycznymi, rozwojem nauki, techniki, kultury, życiem i twórczością wybitnych osobistości;
- **zabytki archeologiczne**, tj. grodziska, kurhany, pozostałości starożytnych osad, fortyfikacji, przemysłów, kanałów, dróg, starożytne miejsca pochówków, kamienne rzeźby, malowidła naskalne, starożytne obiekty, miejsca historycznych warstw kulturowych oraz znaleziska archeologiczne, które są zabytkami kultury narodowej i charakteryzują określone etapy rozwoju historycznego;
- **zabytki urbanistyki i architektury**, tj. unikatowe ansamble i zespoły, poszczególne obiekty architektoniczne, a także związane z nimi dzieła malarstwa i rzeźby monumentalnej, sztuki dekoracyjnej i użytkowej oraz ogrodowej i parkowej, krajobrazy przyrodnicze;
- **zabytki sztuki**, tj. wybitne dzieła sztuki monumentalnej, pięknej, dekoracyjnej i użytkowej;
- **zabytki dokumentalne**, tj. unikatowe akty państwowości, inne ważne materiały archiwalne, dokumenty filmowe, fotograficzne i dźwiękowe, starożytne rękopisy, rzadkie publikacje drukowane.

II. Dobra kultury ujęte w Narodowym Zbiorze Archiwalnym¹²

Zgodnie z ukraińską ustawą z dnia 24 grudnia 1993 r. Nr 3814-XII o Narodowym Zbiorze Archiwalnym i instytucjach archiwalnych¹³ **Narodowy Zbiór Archiwalny**

11 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/466-92-n#Text> .

12 <https://archives.gov.ua/ua/національний-архівний-фонд/> .

13 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3814-12#Text>) .

stanowi zbiór dokumentów archiwalnych, które odzwierciedlają historię życia duchowego i materialnego narodu ukraińskiego i innych narodów, mają wartość kulturową i są własnością narodu ukraińskiego.

Zgodnie z ukraińskimi danymi z dnia 01.01.2021 r. w archiwach państwowych, archiwalnych działach państwowych instytucji naukowych Narodowej Akademii Nauk Ukrainy, archiwalnych wydziałach rejonowej administracji państwowej i rad miejskich znajduje się 55 370 275 jednostek przechowywania dokumentacji zarządczej (urzędowej), 996 345 jednostek przechowywania pochodzenia osobistego, 1 164 592 jednostki przechowywania dokumentacji naukowo-technicznej, 75 139 jednostek rozliczenia dokumentów filmowych, 1 362 827 jednostek rozliczenia dokumentów fotograficznych, 108 119 jednostek rozliczenia dokumentów dźwiękowych, 23 655 jednostek rozliczenia dokumentów wideo, **czyli łącznie 57 531 212 jednostki przechowywania dokumentów z nośnikami papierowymi i 1 569 740 jednostek rozliczenia dokumentów audiowizualnych Narodowego Zbioru Archiwalnego.**

Według stanu na dzień 01.01.2014 r. Archiwum Państwowe Autonomicznej Republiki Krym, które znajduje się na czasowo okupowanym terytorium Ukrainy, zawierało 1 397 799 jednostek przechowywania dokumentacji zarządczej (urzędowej), 14 115 jednostek przechowywania pochodzenia osobistego, 18 178 jednostek przechowywania dokumentacji naukowo-technicznej, 4 573 jednostki obliczenia dokumentów filmowych, 37 882 jednostki obliczenia dokumentów fotograficznych, 597 jednostek obliczenia dokumentów dźwiękowych, 178 jednostek obliczenia dokumentów wideo.

Według stanu na dzień 01.01.2014 r. Archiwum Państwowe miasta Sewastopol, które znajduje się na czasowo okupowanym terytorium Ukrainy, zawierało 203 875 jednostek przechowywania dokumentacji zarządczej (urzędowej), 4696 jednostek przechowywania pochodzenia osobistego, 10 582 jednostki przechowywania dokumentacji naukowo-technicznej, 2 jednostki obliczenia dokumentów filmowych, 17 603 jednostki obliczenia dokumentów fotograficznych, 2032 jednostki obliczenia dokumentów dźwiękowych, 2373 jednostki obliczenia dokumentów wideo.

Według stanu na dzień 01.01.2014 r. Archiwum Państwowe Obwodu Donieckiego, które znajduje się na czasowo okupowanym terytorium Ukrainy, zawierało 1 920 974 jednostki przechowywania dokumentacji zarządczej (urzędowej), 4733 jednostki przechowywania pochodzenia osobistego, 20 750 jednostek

przechowywania dokumentacji naukowo-technicznej, 3159 jednostek obliczenia dokumentów filmowych, 16 417 jednostek obliczenia dokumentów fotograficznych, 1291 jednostkę obliczenia dokumentów dźwiękowych, 2490 jednostek obliczenia dokumentów wideo.

Według stanu na dzień 01.01.2014 r. Archiwum Państwowe Obwodu Ługańskiego, które znajduje się na czasowo okupowanym terytorium Ukrainy, zawierało 1 489 173 jednostki przechowywania dokumentacji zarządczej (urzędowej), 1 053 jednostki przechowywania pochodzenia osobistego, 9266 jednostek przechowywania dokumentacji naukowo-technicznej, 575 jednostek obliczenia dokumentów filmowych, 19 405 jednostek obliczenia dokumentów fotograficznych, 258 jednostek obliczenia dokumentów dźwiękowych, 2 jednostki obliczenia dokumentów wideo.

W działach archiwalnych ukraińskich instytucji, działach rękopiśmiennych muzeów i bibliotek znajduje się około 22,4 mln jednostek przechowywania i 1,25 mln jednostek rozliczenia dokumentów Narodowego Zbioru Archiwalnego. **Według stanu na dzień 01.01.2021 r. łączna liczba dokumentów Narodowego Zbioru Archiwalnego z różnymi nośnikami wynosi 82,7 mln jednostek przechowywania i jednostek rozliczenia.**

Archiwum Państwowe Obwodu Lwowskiego jest obecnie największym spośród archiwów państwowych Ukrainy. Według stanu na dzień 01.01.2021 r. w tym archiwum znajdują się łącznie 2 495 674 jednostki przechowywania i jednostki rozliczenia dokumentów Narodowego Zbioru Archiwalnego.

Najstarszym dokumentem archiwów państwowych Ukrainy jest list dłużny na brzozowej korze ze staroruskiego miasta Zvenigorod, datowany na pierwszą tercję XII wieku i przechowywany w Centralnym Państwowym Archiwum Historycznym Ukrainy we Lwowie.

Najstarszym dokumentem przechowywanym w archiwach państwowych Kijowa jest ewangeliarz grecki – pergaminz XIII w., przechowywany w Centralnym Państwowym Archiwum Historycznym Ukrainy w Kijowie.

Najstarszy dokument Narodowego Zbioru Archiwalnego pochodzi z III tysiąclecia p.n.e. – to tablice gliniane przechowywane w Instytucie Manuskryptów Biblioteki Narodowej Ukrainy im. W.I. Wernadskiego.

Najstarszy dokument Narodowego Zbioru Archiwalnego pochodzenia słowiańskiego to kijowskie karty głągolicowe z przełomu IX I X w., przechowywane w Instytucie Manuskryptów Biblioteki Narodowej Ukrainy im. W.I. Wernadskiego.

III. Dobra kultury wchodzące w skład Zbioru Muzealnego Ukrainy

Zgodnie z uchwałą Gabinetu Ministrów Ukrainy z dnia 20 lipca 2000 r. Nr 1147 „W sprawie zatwierdzenia regulaminu o Zbiorze Muzealnym Ukrainy¹⁴” **Zbiór Muzealny Ukrainy obejmuje część państwową i niepaństwową.**

Uchwała Gabinetu Ministrów Ukrainy z dnia 2 grudnia 2021 r. Nr 1338¹⁵ zatwierdza wykaz muzeów i rezerwatów, w których przechowywane są muzealia będące własnością państwową i należące do państwowej części Zbioru Muzealnego Ukrainy.

Część państwowa Zbioru Muzealnego Ukrainy obejmuje obiekty muzealne, zbiory muzealne będące własnością państwową i przechowywane w muzeach państwowych, w tym przedmioty i zbiory przechowywane w muzeach należących do lokalnych władz wykonawczych i samorządów, a także w muzeach utworzonych przy instytucjach, organizacjach, przedsiębiorstwach i placówkach oświatowych o własności państwowej lub komunalnej albo w muzeach będących częścią tych podmiotów. W skład państwowej części Zbioru Muzealnego Ukrainy wchodzi również obiekty o wartości muzealnej, które mają zostać włączone do państwowej części Zbioru Muzeów Ukrainy, zbiory muzealne, zbiory muzealne przechowywane w przedsiębiorstwach, instytucjach i organizacjach własności państwowej i komunalnej.

Część niepaństwowa Zbioru Muzealnego Ukrainy obejmuje obiekty muzealne, zbiory muzealne przechowywane w muzeach własności prywatnej, muzeach przedsiębiorstw, instytucji, organizacji o własności prywatnej, niewłączone lub niepodlegające przypisaniu do państwowej części Zbioru Muzealnego Ukrainy, w tym obiekty o wartości muzealnej podlegające przypisaniu do niepaństwowej części Zbioru Muzealnego Ukrainy, które są własnością organizacji religijnych, obywateli i stowarzyszeń obywatelskich.

14 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1147-2000-n#Text> .

15 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1388-2021-n#n11> .

Załącznik Nr 3

Lista pamiątek, przedmiotów kultury i gospodarstwa domowego produkcji seryjnej i masowej, dla których przy wywozie (wywozie czasowym) nie jest wymagana zgoda Państwowej Służby Kontroli

1. Dobra kultury czasowo przywiezione na Ukrainę, w przypadku przedłożenia odpowiedniego zgłoszenia celnego podczas przywozu (wysyłki) tych dóbr na Ukrainę.
2. Dzieła sztuki współczesnej, przedmioty sztuki ludowej i rzemiosła, pamiątki zakupione w sieci detalicznej.
3. Obrazy, małe formy plastyczne, grafika autorska, gobeliny, sztuka dekoracyjna i użytkowa z ceramiki, porcelany, fajansu, szkła, drewna, metalu, tekstyliów i innych materiałów, które powstały po 1950 r.
4. Ukraińskie i zagraniczne artykuły gospodarstwa domowego produkcji masowej i seryjnej, które powstały po 1950 r., w tym: meble (pojedyncze przedmioty i zestawy); dywany fabryczne i ręcznie robione, wyroby dywanowe i tekstylne różnego rodzaju; elementy kostiumu i detale, które go uzupełniają; naczynia i inne artykuły gospodarstwa domowego ze szkła, kryształu, porcelany, fajansu, ceramiki, majoliki, drewna, papier mâché itp.; biżuteria seryjnej i masowej produkcji z metali nieszlachetnych i kamieni półszlachetnych; zabawki wykonane z kamienia, słomy, metalu, plastiku.
5. Współczesne przedmioty sakralne różnych wyznań, drukowane ikony, a także krzyże, lampy, świeczniki i inne przedmioty sakralne będące w obiegu.
6. Obiekty mechaniczne: samochody, motocykle, rowery i inne pojazdy, które nie mają znaczącej wartości historycznej¹⁶; zegarki (naręczne, podłogowe, ściennie itp.) wyprodukowane po 1950 r.; współczesne modele samolotów, samochodów, statków i innych obiektów mechanicznych; gramofony i płyty (od Nr 285 dla płyt „MONO” i od Nr 739 dla płyt „STEREO”), wyprodukowane po 1960 r.

16 Przez znaczącą wartość historyczną pojazdów rozumie się ich przynależność do wybitnych osobistości, znanych polityków, udział w wyjątkowych wydarzeniach, ekskluzywne modele, które nie były w produkcji seryjnej lub były produkowane w małych ilościach, rocznicowych lub przed 1950 r., a ich liczba na Ukrainie nie przekracza dwóch egzemplarzy.

7. Druki wydane po 1945 r., w tym: utwory wydawane osobno, zbiory utworów, zbiory utworów różnych autorów, literatura popularnonaukowa, literatura dziecięca; czasopisma, wydawnictwa muzyczne, kartograficzne, artystyczne, broszury, publikacje reklamowe; publikacje wywożone przez ich autorów; księgi informacyjne dla kandydatów na studia i jednotomowe słowniki językowe; nowoczesne przedruki i wydania faksymilowe; wszelkie publikacje i informacje na dowolnych nośnikach przesyłane przez biblioteki państwowe, biblioteki towarzystw naukowych i organizacji publicznych, muzea zgodnie z międzynarodową wymianą książek i międzypaństwową wymianą międzybiblioteczną; reprodukowane grafiki drukowane (reprodukcje, litografie, druki, plakaty, afisze, billboardy, kalendarze, pocztówki, koperty itp.), albumy fotograficzne i produkty fotograficzne na pamiątki itp.
8. Instrumenty muzyczne w przypadku przedłożenia jednego z dokumentów, takich jak: paszport fabryczny, dowód sprzedaży, czek, etykieta narzędziowa itp., wyprodukowane po 1950 r., w tym: instrumenty seryjnej produkcji krajowej i zagranicznej, instrumenty mechaniczne i elektromuzyczne produkcji seryjnej.
9. Produkty pocztowe Ukrainy: znaczki i bloczki pocztowe, koperty pocztowe ostemplowane i pocztówki ostemplowane (artystyczne i standardowe), wydane po 1991 r.
10. Nagrody imienne w przypadku przeprowadzki obywateli ukraińskich na stałe do innych państw w obecności ksiąg zamówień lub świadectw nagród¹⁷.
11. Nagrody państwowe Ukrainy z metali szlachetnych i/lub kamieni szlachetnych, których kolejność wywozu została zatwierdzona uchwałą Gabinetu Ministrów Ukrainy z dnia 21 czerwca 2001 r. Nr 677.
12. Odznaki, tablice pamiątkowe, medale stołowe, monety rocznicowe i okolicznościowe, banknoty niebędące środkiem płatniczym (z wyjątkiem monet krajowych i zagranicznych z metali szlachetnych i nieszlachetnych, banknotów wyemitowanych do 1960 r. włącznie).

17 Wywóz przez obywateli przenoszących się na stałe do innego państwa nagród pozostawionych przez zmarłych rodziców jest możliwy pod warunkiem przedłożenia dokumentów potwierdzających przeniesienie na stałe do innego państwa, aktu zgonu rodzica, ksiąg porządkowych lub nagród i innych dokumentów potwierdzających więzi rodzinne.

**Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego**

Narodowy
Instytut
Dziedzictwa

60
LAT MISJI

**Centrum Pomocy
dla Kultury na Ukrainie**

Polish Support Center
for Culture in Ukraine

ISBN 978-83-67381-01-7

